

11 VRCHOLNÉ OBDOBÍ A DRUHÁ POLOVINA VLÁDY DYNASTIE LÝ

Vláda císaře Lý Càn Ďůca pokračovala v intencích jeho otce budováním císařských institucí běžných na čínském dvoře a rostoucí centralizace státní moci. Vztahy s Čínou probíhaly nadále jen na diplomatické úrovni, kdy Vietové souhlasili plnit veškeré rituální náležitosti tributárního vazala s tím, že songský dvůr si příliš nevšímal faktické samostatnosti vietského panovníka a ten manifestoval atributy své moci především v rámci své země a neprovokoval jimi čínský dvůr. Songové otevřeli nové pohraniční trhy a vzájemný obchod do konce dynastie Lý vzkvétal. Zbytek vlády dynastie Lý byl provázen naprosto klidnými vztahy s Čínou, které nemohly narušit ani občasné pohraniční incidenty, k nimž docházelo mezi horskými kmeny na obou stranách hranice. V roce 1174 dokonce Songové sami od sebe povýšili formální status Vietnamu na samostatný vazalský stát (pod jménem *Annan guo* 安南國) a jeho vládce z původní knížecího titulu *junwang* 郡王 na *guowang* 國王.¹

Zajímavý je záznam k roku 1168, kdy měl na dvůr dynastie Lý s početnými dary přijet paralelně vedle songského posla také posel Tatarů (*Dada* 韃靼, v komentáři posel Yuanů). Vzhledem k tomu, že v této době ještě Mongolové nevytvořili centralizovaný stát a jméno Yuan přijali až v roce 1271, rozumí se pod názvem *Dada* pravděpodobně džurčenská dynastie Jin vládnoucí tehdy v severní části Číny. Oba poslové byli přijati odděleně, aby se o sobě navzájem nedozvěděli.²

1 Do té doby Songové nazývali Vietnam Jiaozhi nebo Jiaozhou. TT 3 2012: 37 podle *Song shi*. Zmínka v TT je chybně datována do roku 1165 (TT IV 14a, TT 3 2012: 234), zmínka ve VSL uvádí téměř správné datum 1175 a přesnější formulaci nové titulatury (VSL 1980: 192).

2 Ve VSL však tato zmínka chybí. TT IV 14b, TT 3 2012: 234.

První úřednické zkoušky za dynastie Lý byly vyhlášeny roku 1075. O něco později byla založena akademie *Guozijian* (viet. Quốc Tử Giám 國子監). V roce 1086 byl ustanoven první učenec za člena akademie Hanlin *Hanlin xueshi* 翰林學士.³ Akademie Hanlin byla starou čínskou institucí, jejíž členové byli pověřováni významnými státními úkoly, které vyžadovaly skvělé literární schopnosti. V roce 1087 byl založen Tajný sekretariát *Mishu ge*. Stát se snažil zvyšovat dohled nad kláštery. Všechny tyto inovace státního aparátu byly dílem kancléře Lê Văn Thịnh, jenž byl odchován předchozím kancléřem Lý Đạo Thànhem a zároveň byl prvním úspěšným absolventem státních zkoušek. Byl také vychovatelem mladého císaře a do nejvyšší funkce přišel přesně v roce (1085), kdy císař Lý Càn Đúc dosáhl plnoletosti a začal samostatně vládnout. Avšak Lý Càn Đúc nebyl ve věcech vlády příliš průbojný a samostatný. Jeho matka Ý Lan přestala být regentkou a celý zbytek života věnovala náboženským poutím po kláštorech, zakládání svatyní a stala se zbožnou patronkou buddhistických mnichů.⁴ Hlavní slovo u dvora měl tudíž Lê Văn Thịnh.

Konec kariéry Lê Văn Thịnh přišel náhle v roce 1096. Císař si jednou vyjel na jezero pozorovat rybáře. Znenadání padla hustá mlha, když tu se ke císařově lodi najednou začala blížít další neznámá loď. Mlha přitom poněkud prořídla a rybář lovící nedaleko císařovy lodi uviděl na císařově lodi tygra. Hodil na tygra rybářskou síť, čímž jej znehybnil. Nakonec se z tygří kůže vyklubal kancléř Lê Văn Thịnh, který se evidentně snažil císaře zavraždit. Podle záznamů naučil kancléře převlekům za tygra nějaký otrok z Yunnanu, který uměl „podivuhodné kousky“ (Taylor 2013: 87–88). Kancléř byl poté samozřejmě odsouzen k smrti, ale vzhledem k jeho zásluhám mu císař trest zmírnil na vyhnanství, kde o něm již není nic známo.⁵ Krátce před událostí se na císařském dvoře konalo shromáždění císařových příbuzných a pravděpodobně i oni měli zájem odstranit silného jedince z čela státu, aby neohrozil dynastii v situaci, kdy císař navíc neměl potomka.

Ve stejné době císařovna Ý Lan na shromáždění mnichů vedla známý rozhovor se státním učitelem *quốc sư*⁶ o tom, odkud přišel buddhismus do Vietnamu, přičemž mnich zdůraznil předávání Nauky skrze linii patriar-

3 Byl jím Mạc Hiến Tích 莫顯績. TT III 11b, TT 3 2012: 177–178.

4 Zmínka o tom, jak císařovna vdova navštěvovala „hory a řeky“ a zakládala pagody a stúpy v TT III 11b, TT 3 2012: 177. Další zmínka k roku 1097 v TT III 13b, TT 3 2012: 180. Podle její poslední vůle bylo tělo Ý Lan po smrti v roce 1117 spáleno kremací. Společně s ní podstoupily smrt také tři její dvorní dámy. TT III 18a, TT 3 2012: 186. TT se k tomuto kroku staví kriticky, ale případné politické pozadí tohoto činu nepředpokládá.

5 TT III 12b-13a, TT 3 2012: 179–180.

6 Do této funkce byl v roce 1088 jmenován mnich jménem Khô Đầu 枯頭. TT III 11b-12a, TT 3 2012: 178.

chů (Nguyễn Tự Cường 1995). Předpokládá se, že zájem císařovny Ý Lan na autoritativní linii předávání buddhistické nauky odrážel i širší zájem císařského rodu o společenské potvrzení svého vlastního právoplatného pokračování (Taylor 2013: 88). Lý Thường Kiệt se také vytráčí z vrcholné politiky a zdá se, že se angažoval na jihu, kde budoval buddhistické chrámy a osidloval získané čamské území. Na sklonku svého života v letech 1103–1104 vedl ještě jedno úspěšné tažení proti Čamům, kteří napadli vietké území za pomoci zběhlého vietkého mnicha a mistra magie Lý Giáca 李覺, o němž se říkalo, že dokáže měnit stromy ve vojáky.⁷

Víra v magické schopnosti mnichů se významně projevovala i na politické scéně – zvláště ve vztahu ke složitým problémům s následnictvím. Mnich jménem Từ Đạo Hạnh (徐道行, 1072–1116) měl zavraždit jiného mnicha – znalce magických dovedností – jménem Đại Diên 大顛, jenž dříve zabil na objednávku Từ Đạo Hạnhova otce, jenž se vzepřel proti špatnému jednání markýze Diên Thành. Từ Đạo Hạnh poté putoval od kláštera ke klášteru, po neúspěšném pokusu dostat se do Indie se usadil v pagodě a 108 000 krát recitoval „Dhárání velkého soucitu“ *Mahākaruṇā Dhāraṇī* (Da bei xin tuoluoni / Đại Bi Tâm Đà La Ni 大悲心陀羅尼), až dosáhl osvícení, při němž se mu zjevilo božstvo – jeden ze Čtyř nebeských králů *Si zhen tian wang* 四鎮天王. Posléze se Từ Đạo Hạnh dostal na devět let do Indie, kde získal schopnosti krotit hady, léčit nemoci a přivolávat déšť. V roce 1112 se najednou na pobřeží objevil tříletý chlapec, který hovořil jako dospělý a nazýval se Giac Hoàng 覺皇 „císař prozření“, což bylo označení Buddha. Byl přivezen na císařský dvůr a ubytován v chrámu. Dítě znalo všechny podrobnosti o císaři Lý Càn Đứcovi. Císař jej chtěl ihned adoptovat a prohlásit za korunního prince, ale dvůr mu oponoval s tím, že tak moudré dítě by se mělo umět převtělit do císařské rodiny přímo. Lý Càn Đức tedy uspořádal obřad, při němž se dítě mělo reinkarnovat do císařské rodiny. Když se Từ Đạo Hạnh dozvěděl o zázračném dítěti, poznal, že je to převtělený mnich Đại Diên, a proto svými schopnostmi dvorský reinkarnační obřad překazil. Lý Càn Đức jeho vinu zjistil a nechal jej zajmout. Từ Đạo Hạnh však ve vězení přemluvil císařova bratra, že mu pomůže stát se otcem následníka (bratr byl taktéž bezdětný). Bratr přesvědčil císaře, že Từ Đạo Hạnhovy schopnosti jsou větší než Giac Hoàngovy a že spolehlivě zajistí dědice. Từ Đạo Hạnh zemřel v okamžiku, kdy se dozvěděl, že manželka císařova bratra brzy porodí dítě – věřilo se tedy, že se Từ Đạo Hạnh převtělil do právě narozeného prince.⁸ Bezdětný Lý Càn Đức nakonec

7 TT III 14a-14b, TT 3 2012: 181. Vládce Čampy (v TT nazýván Ché Ma Na 制麻那) byl tehdy Džaja Indravarman II. (1080–1113).

8 Verze v TT nezmiňuje historii s Đại Diênem ani objev zázračného dítěte Giac Hoàng (TT III 16b-17a). Ještě stručnější je VSL, které lakonicky konstatuje, že se Từ Đạo Hạnh převtělil do korunního prince. Viz také Langlet 2012: 191.

musel bratrova syna ustanovit korunním princem.⁹ Zdá se, že zatímco císařovna matka Ý Lan stranila osobám mimo rod Lý jako byl Giang Hoàng, jiní představitelé rodu Lý chtěli udržet moc dynastie. K ustanovení Lý Dương Hoána došlo krátce po její smrti.¹⁰ Právě snahy mnichů ovlivňovat dění na císařském dvoře jako v případě Tù Đạo Hạnghe a Đại Điêná vedly císaře ke snaze podrobit život buddhistické obce státní kontrole.

Krátce po smrti Ý Lan a po vyřešení nástupnické otázky vyjel v roce 1119 císař Lý Càn Đức jedinkrát ve svém životě do vojenského tažení. Jednalo se o trestnou výpravu proti horským kmenům v horách kolem řeky Đạ v dnešní provincii Hòa Bình, která byla velice úspěšná.¹¹ Při výpravě se proslavil Lê Bá Ngọc, který od té doby postupoval v nejvyšších vojenských funkcích a adoptoval Đổ Anh Vũ 杜英武 (1113–1158), snad bratra či bratrance císařovny matky korunního prince Lý Dương Hoána. Hned po Lý Càn Đứcově smrti bylo upáleno několik dvorských dam.¹² Pravděpodobně se dvůr vypořádával s dědicstvím Ý Lan, která upřednostňovala adeptky nepocházející z aristokratických kruhů. Lý Dương Hoán nechal vybrat své konkubíny výhradně z řad nobility a aristokratických rodů. Vláda císaře Lý Dương Hoána se považuje za přelom v dějinách dynastie Lý, protože počínaje jeho vládou začala císařská moc výrazně upadat a na trůn často dosedali nezletilí vládcové.

Za krátké Lý Dương Hoánovy vlády se zásadně změnila mezinárodní politická situace. Džurčenové podmanili severní Čínu a dynastie Song uprchla na jih. Přestože bylo hlavní město v Hangzhou Thặng Longu blíž než v Kaifengu, byla dynastie Jižní Song slabá a Vietnam neohrožovala. Několik let trvalo, než se dvůr dynastie Lý ujistil o tom, kdo vlastně po pádu severosongského dvora v jižní Číně vládne. Když v roce 1127 císař Lý Càn Đức zemřel, nepodařilo se poselstvu do Číny proniknout a teprve dvě opakovaná poselstva v letech 1130 a 1132 ujistila dvůr o tom, že právoplatným pokračovatelem dynastie Song je dvůr v Hangzhou. Jihosongský dvůr se obával, že by mohli Vietové využít jeho oslabení a opět je napadnout, a proto bez překážek uznali veškeré tituly udělené předchozímu vládcovi i pro Lý Dương Hoána. Následkem uvolněných diplomatických vztahů bylo ochabnutí obrany severních hranic a všeobecná lehkovážnost v rozhodování lýského dvora.

O to více se museli Vietnamci soustředit na obranu své jižní hranice. Po celou první polovinu 12. století vládl v Angkoru Súrjavarman II., který v letech

9 Úplnou legendární verzi tohoto příběhu zaznamenává kronika *Linh Nam chích quái* 嶺南摭怪卷之二 徐道行、阮明空傳.

10 Taylor 2013: 89–90. TT III 18b, TT 3 2012: 187.

11 TT III 20a–20b, TT 3 2012: 188–189.

12 TT III 27a, TT 3 2012: 198. ... 觀宮女上火壇殉大行皇帝。„[Císař] pozoroval, jak dvorní dámy vstupují do ohně, aby se obětovaly pro právě zesnulého císaře.“ Hodnotící komentář k této události v TT schází.

1128, 1133, 1135 a 1137 několikrát napadl Vietnam.¹³ Ačkoli se armády Đại Việtu vždy dokázaly ubránit, musely na hranicích čelit trvale nestabilní situaci, kdy čamští obchodníci s otroky kradli místní lidi z pohraničních provincií a prodávali je do Chenly (Angkoru)¹⁴ a přes hranice prchali čamští princové utíkající před angkorskou okupací.¹⁵

Císař Lý Dương Hoán zemřel v mládí v roce 1137. Zanechal po sobě tři syny od 1 do 6 let. Nejstaršího syna vyšachovaly dvorní dámy kvůli neurozenému původu jeho matky a prosadily druhého, dvouletého syna Lý Thien To. Regentem se stal dříve zmíněný Đố Anh Vũ,¹⁶ který se proslavil v bojích proti Khmérům v roce 1135. V roce 1139 se v severních horách najednou objevil věštec jménem Thân Lợi, který tvrdil, že je odvrženým synem zemřelého císaře Lý Càn Đúca. Svými pozoruhodnými dovednostmi si kolem sebe shromáždil velké množství obdivovatelů, z nichž vytvořil armádu, s níž se vydal zaútočit na Thăng Long. Kdekoli procházel, šířil strach mezi obyvatelstvem.¹⁷ První vojsko poslané proti Thân Lợiovi neuspělo a Thân Lợi se tak v létě 1140 dostal k hlavnímu městu. Teprve Đố Anh Vũ dokázal Thân Lợiovu armádu porazit a zatlačit zpět do hor. Thân Lợi se snažil utéci do Číny a skryl se po cestě v Lạng Châu 諒州. Požádal songského císaře o podporu, ale ten se nechtěl do konfliktu zaplést. Thân Lợi byl dopaden Tô Hiến Thànhem a spolu s několika vůdci popraven, zatímco běžní účastníci byli povětšinou omilostněni.¹⁸

Při tažení proti Thân Lợiovi se dostal do popředí Đố Anh Vũův chránělec Tô Hiến Thành (蘇憲誠, 1102–1179), který hrál významnou roli na dvoře až do roku 1179. Oba hodnostáři se na svých panstvích ležících dolů po toku Rudé řeky pustili do zúrodnování pobřeží (Taylor 2013: 95). Đố Anh Vũ si na dvoře získával stále více odpůrců, kteří začali tlačit na dospívajícího císaře. Đố Anh Vũ bývá líčen jako krutý a sebevědomý člověk, který se choval jako vládce a navíc se dopouštěl soulože s císařovnou matkou Lê Cầm Thành. V roce 1149 proti Đố Anh Vũovi vypukla na dvoře konspirace a Đố Anh Vũ byl zajat a poslán na rolnické práce. Z vězení se však záhy dostal, především vlivem císařovny matky Lê Cầm Thành, která schválně opakovaně vyhlášovala amnestie a mezi osvobozené se dostal i Đố Anh Vũ. Đố Anh Vũ si znovu získal císařovu důvěru, když během jeho nemoci prováděl obřady, které měly císařovu nemoc přenést na něj samého (podobně jako Vévoda z Zhou). Po svém návratu do

13 Taylor 2013: 93. TT III 40b, TT 3 2012: 213.

14 Záznam o zajetí tří čamských obchodníků s otroky z roku 1132. TT III 37b, TT 3 2012: 210.

15 Rok 1130: Přišli obyvatelé země Čampa Ung Câu 雍勾 a Ung Ma 雍麻 a podřídili se. TT III 35b, TT 3 2012: 207.

16 TT IV 1ab, TT 3 2012: 217-218.

17 TT IV 2b-2a, TT 3 2012: 218.

18 TT IV 2b-3a, TT 3 2012: 219-220.

vysoké politiky se Đō Anh Vū systematicky mstil svým kritikům, především hlavnímu iniciátorovi spiknutí Vū Đàiovi 武袋.

V roce 1150 přišel na vietnamský dvůr obyvatel Čampy čamským jménem Vangšarajja, jenž byl švagrem tehdy vládnoucího krále Džaja Harivarmana I., a žádal císaře, aby mu pomohl usednout na čamský trůn. Vietové vyslali do Čampy s Vangšarajjou vojsko, které však bylo poraženo.¹⁹

V roce 1150 se stala Lý Thien Tovou císařovnou příbuzná Đō Anh Vūa, kterou předtím prosadil mezi císařovy konkubíny. V roce 1159 se vrátil ze songského dvora vyslanec, který referoval o tom, že na dvoře songského císaře je umístěna krabice, kam každý smí vhodit dopis určený císaři. Následně byla podobná krabice instalována i v Thăng Longu a když po měsíci krabici vybírali, našla se tam obvinění na Đō Anh Vūa, že chce získat trůn pro sebe. Đō Anh Vū přesvědčil císaře, že za obviněním stojí ten, kdo celou věc s krabicí na stížnosti prosadil. Ten byl poslán do vyhnanství a tam otráven. Krátce na to však Đō Anh Vū zemřel.²⁰

Police Đō Anh Vūa okamžitě převzal jeho chránělec Tô Hiên Thành, který je kronikáři chválen za úspěšné boje s Čampou, potlačení pohraničních vzpour. Prosazoval také systematické využívání státních zkoušek vojenských i civilních a zakázal přijímání nových eunuchů. Jeho významným diplomatickým úspěchem bylo, že songský dvůr začal vietnamské císaře označovat nikoli jako Král prefektury Jiaozhi (titul poprvé udělen Đinh Bô Línhoi), ale jako Král království Annam.

Další významnou zásluhou, kterou u Tô Hiên Thành konfucianští historikové obdivují, bylo to, že dokázal prosadit svou vůli naproti plánům císařovny matky. Císař Lý Thiên Tô zemřel v roce 1175. Před tím již jeho korunní princ Lý Long Xưởng 李龍昶 podporovaný císařovnou matkou (jeho babičkou) překročil věk dvaceti let (*1151). Císařovi se však znelíbil, protože se údajně pouštěl do milostných afér téměř se všemi jeho ženami. Když císařovna matka napomohla korunnímu princovi, aby se zamiloval do císařovy zvláště oblíbené ženy zvané Paní Tữ 徐, císař se to od Paní Tữ dozvěděl a vzplanul proti korunnímu princovi hněvem a nahradil jej dvouletým Lý Long Trátem. O rok později, 1175, když císař zemřel, císařovna matka se pokusila různými pomluvami a pořádáním banquetů získat mínění dvora na svou stranu a Lý Long Xưởnga opět učinit následníkem.²¹ Ale Tô Hiên Thành zůstal proti všem jejím snahám chladným a s ním i ostatní dvorští hodnostáři. Císařovna matka nadále neúspěšně intrigovala až do roku 1182, kdy se zavržený korunní princ stal vůdcem banditů.²² Nová císařovna mat-

19 TT IV 10b, TT 3 2012: 229.

20 TT IV 12b-13a, TT 3 2012: 232.

21 VSL 1980: 192. Stručnější verze v TT IV 15b-16a, TT 3 2012: 236.

22 TT IV 19b, TT 3 2012: 241.

ka byla navíc příbuznou Đỗ Anh Vũa a Tô Hiên Thành se snažil udržet si dobré vztahy se spojenci svého předchůdce. Jeho následník ve vedoucí pozici na dvoře, Đỗ Anh Di 杜安頤, strýc císaře, postrádal morální integritu svých předchůdců, získával si autoritu zastrahováním.²³ Lidé ztratili důvěru ve dvorské úřady. Navíc hladomor v roce 1181 údajně vyhubil na polovinu obyvatelstva.²⁴

Paralelně se ztrátou přirozené autority vedoucích osobností dvora, začaly dvorské kruhy mnohem více zdůrazňovat vzdělání. Malý císař měl velice intenzivní školy. Státní zkoušky se rozšířily i na nejnižší úroveň, kde se vyhledávali slibní adepti pro další vzdělávání a budoucí uplatnění ve státní správě.²⁵ Vzdělávání pro lid se zaměřovalo především na vštěpování konfuciánských ctností jako synovská oddanost a loajalita vůči nadřízeným. I přes veškeré snažení se Lý Long Trát v kronikách považuje za rozmařilého vládce, který přivedl vládu dynastie Lý k úpadku.

Po smrti Đỗ Anh Diho v roce 1188 se jako výraznější postava v čele dvora uvádí od roku 1190 Đam Dĩ Mông (譚以蒙). I on však bývá popisován jako nevzdělaný, bezzásadový a nerozhodný.²⁶ Snažil se získat takový vliv, aby se některá z jeho příbuzných stala císařovnou matkou a on pak mohl vládnout za nedospělého císaře. To se mu taky podařilo, když jedna z jeho příbuzných v roce 1194 porodila posledního císaře dynastie, Lý Sáma.

Závěr dynastie doprovázely opakované katastrofy, povstání, hladomory, chudoba. Historikové nezapomenou císaři Lý Long Trátovi, že ve svých třiceti letech nechal vybudovat honosný palácový komplex s více než deseti paláci a věžemi obklopený zahradami, kde trávil čas v zahálce a radovánkách, zatímco výstavba tvrdě dolehla na lid.²⁷

23 Tô Hiên Thành zemřel v roce 1179. VSL 1980: 194. Bývá líčen jako vzor konfuciánského hodnostáře příkladně oddaného svému vládcí. TT IV 19a, TT 3 2012: 240. Císařovna vdova údajně neposlechla Tô Hiên Thànhova posledního přání dosadit na jeho místo zodpovědného a moudrého hodnostáře jménem Trần Tung Tá 陳忠佐, a dosadila na jeho místo Đỗ Anh Diho. TT IV 18b-19a, TT 3 2012: 240.

24 TT IV 19b, TT 3 2012: 241.

25 TT IV 18b, TT 3 2012: 239 (rok 1179).

26 Např. TT IV 14a, 26b.

27 TT IV 23ab, TT 3 2012: 245. [Rok 1203.] ... Léto, čtvrtý měsíc. Když se stavba paláce Kinh Tiên 敬天 blížila ke konci, na její střeše nalezli hnízdo straky s právě vylíhnutými ptáčaty. Všichni kolem z toho začali vyvozovat: „Když Mínde z Wei stavěl paláce Lingxiao, našly v nich hnízdo straky. Gao Tanlong pravil: „Slyšel jsem, jak pravili: *Straka si pro sebe spletlá hnízdo, ale usadí se v něm holubice*. Nyní si straka spletlá hnízdo v zakázaném městě. Já, nemoudrý, předpokládám, že až budou paláce postaveny, bude v nich trvale žít jiný rod“. Chtěli bychom, abyste vzal v úvahu slova Gao Tanlonga, nejprve zdokonalil své mravní kvality a teprve poté budoval. Není-liž tomu tak?“ Avšak císař popřál sluchu eunuochovi Phạm Binh Dimu a přikázal stavět ještě rychleji. Lid z toho velice strádal. 敬天開將成、有鵲巢其上生雛。群臣諫曰：昔魏明帝構凌霄閣、有鵲巢焉。高堂龍諫曰：臣聞維鵲有巢、雖鳩居之、今鵲巢宮闕、臣愚以為閣雖成、必有異性居之。愿陛下審高堂龍之言、先務修德、然後興工可也。帝聽宦官范秉彝之言、督作愈急、百姓苦之。 Podrobnější verzi události i s výčtem a popisem postavených palácových budov podává kronika VSL 1980: 202-203.

Nedařily se již ani boje s Čamy. V roce 1203 přišla na dvůr zpráva o čamském vládci Bó Trì 布池 (Vidjanandana Súrjavarmadéva, vládl 1192–1203), jenž byl údajně vyhnán mladším bratrem svého otce Bó Diènem 布田 (Juvarádža Ong Dhanapatigrama)²⁸ a očekával pomoc Vietů v ústí Cò La 機羅 v dnešní provincii Hà Tĩnh. Hodnostář Đõ An 杜安 varoval před lstivými úmysly uprchlého čamského vládce,²⁹ avšak vojenští představitelé pohraniční provincie Nghê An, Đõ Thanh 杜青 a Phạm Diên 范延, kteří zprávu o čamském vládci na císařský dvůr přinesli a chtěli si vojenským angažováním v Čampě před císařským dvorem (a zvláště Đàm Dì Môngem) získat zásluhy, neposlechli a pokusili se na vlastní zodpovědnost Bó Triho svrhnout. Byli však poraženi a celá provincie Nghê An byla popleněna.³⁰ Také v Hoa Lư (Dai Hoang Giang 大黃江) vypuklo povstání, které se nedařilo císařským armádám uklidnit. V roce 1207 vypukla další povstání a hladomor.³¹ Nakonec císař musel vydat omluvný edikt, v němž slíbil, že navrátí lidem všechnu konfiskovanou půdu (Taylor 2013: 102-103).

Úplatnost dvora a císaře ukázalo soupeření o přístup ke dvoru v letech 1208 a 1209. Proti povstání provinčního velitele Đòan Thuợng 段尚 vyšly armády Đàm Dì Mônga a eunucha Phạm Bình Diho 范秉彝. Đòan Thuợng však požádal, aby jej nechali poddat se místnímu vládci jménem Phạm Du 范猷, který byl v roce 1208 jmenován vojenským velitelem provincie Nghê An. Phạm Du zprostředkoval Đòan Thuợngovi velký úplatek pro císaře, který poručil svým velitelům, aby se stáhli. Phạm Du a Phạm Bình Di soupeřili, kdo získá lepší přístup ke císaři. Phạm Bình Di jej získal pomocí kastrace, kterou zvolil v době, kdy již měl děti, zatímco Phạm Du rozhazovačného císaře financoval. Soupeření mezi oběma muži bylo další z okolností, za nichž se dynastie blížila svému konci.

Pod záminkou boje s povstalci získal Phạm Du od císaře povolení svobodně rekrutovat vojáky. Tvořil si však vlastní armádu, s níž především loupil a spojoval se k tomu i s velitelem Đòan Thuợngem, již zmíněným velitelem banditů. V roce 1208 Phạm Bình Di dostal císařův příkaz, aby proti Phạm Duovi bojoval. Když se mu po obtížných bojích, navíc v době trvajících povodní a hladomoru, podařilo Phạm Bình Diho porazit a začít konfiskovat jeho majetek, byl na dvoře zajat, protože Phạm Du císaře přemluvil, aby se přiklonil na jeho stranu. Phạm Du Phạm Bình Diho v paláci zabil. Palác však opanoval Phạm Bình Diho spolubojovník Quách Bốc 郭卜, který vzal do rukojemství korunního prince Lý Sảma, jeho bratry a matku.³²

28 Juvarádža Ong Dhanapatigrama byl ve skutečnosti mladším bratrem otce kambodžského vládce Džajavarmana VII. TT 3 2012: 382.

29 Již v roce 1198/1199 vietský dvůr souhlasil s investiturou jeho soupeře (Juvarádža Ong Dhanapatigrama). TT IV 22b, TT 3 2012: 244, 382.

30 TT IV 23b-24a, TT 3 2012: 246.

31 TT IV 24a-25a, TT 3 2012: 246-248.

32 TT IV 25ab, TT 3 2012: 248, 385.

Nejvlivnějším spojencem Phạm Bình Diho byl ovšem Trần Lý. Jeho děd kdysi přišel z provincie Fujian. Živil se původně jako rybář, ale časem velice zbohatl a díky mnoha možnostem, které nabízel rozvíjející se obchod mezi Čínou a JV Asíí, získal rozsáhlé pozemkové majetky na pobřeží. Stal se předkem dynastie Trần. Právě v této době začaly významné rody z pobřežní oblasti konkurovat tradičním rodům z oblasti kolem hlavního města a horní části povodí Rudé řeky. Tyto rody pomohly Vietnam ekonomicky propojit s jihosongskou říší.

Trần Lý si pomocí sňatků s rodem To získal přístup na císařský dvůr. Když Quách Bốc přišel s korunním princem na východ od hlavního města, Trần Lymu se podařilo vdát za korunního prince svou dceru, načež byl Lý Sám prohlášen za císaře.³³ Mezitím Lý Long Trát znovu opanoval hlavní město a vyslal Phạm Dua, aby společně s Đòan Thượngem napadli Trần Lyho. Phạm Du však padl do léčky, do zajetí k Trần Lyovi, který jej posléze zabil. Jeden z Trần Lyho synů se pokusil dobýt hlavní město, ale neuspěl, Lý Sám se vrátil do hlavního města jen jako korunní princ a svou ženu dočasně opustil a dokonce Trần Lý byl zabit bandity.

Krátce nato však zemřel i císař Lý Long Trát³⁴ a když dvořané nechtěli dosadit korunního prince Lý Sâma, napadl hlavní město Trần Lyův švagr Tô Trung Từ 蘇忠詞, nového císaře dosadil a sám byl jmenován do vysoké funkce. Vysoké postavení získal zpět i Đàm Dĩ Mông,³⁵ který byl příbuzný císařovny matky. Ačkoli císařova manželka z rodu Trần byla v roce 1211 poslána do hlavního města,³⁶ císařovna matka nechtěla připustit, aby se následník narodil z rodu Trần. Císařovna matka se proto spojila s dosud neporaženým nepřítelem, Đòan Thượngem, který se pustil do boje s bratrem mladé císařovny Trần Tụ Khánhem. Na stranu Đòan Thượnga a císařovny matky se samozřejmě postavil také Đàm Dĩ Mông. Císař Lý Sám se raději uchýlil do buddhistického kláštera. Císařovna matka však Lý Sâma vzala a společně utekli na sever do hor.³⁷ Když Trần Tụ Khánh vyhrával, pozval císaře zpět do hlavního města, ale císařovna matka jej nepustila, ačkoli je opustili již téměř všichni přívrženci. Trần Tụ Khánh chtěl proto vybrat jiného císaře z rodu Lý, ale proti tomu se postavili jeho nepřátelé (Nguyễn Nộn) (Taylor 2013: 104–105). Hlavní město se stalo bojištěm, Trần Tụ Khánh bořil a pálil paláce. Císař s matkou žil v letech 1215 a 1216 v doškovém paláci postaveném narychlo mimo město. Zatímco císařovna matka stranila Nguyễn Nõnovi, císař pod vlivem své ženy Trần Tụ Khánhovi. Císařovna matka se pokoušela všelijak zavraždit nebo otrávit těhotnou císařovnu, ale císař nad

33 TT IV 26a, TT 3 2012: 249.

34 TT IV 26b, TT 3 2012: 250.

35 TT IV 28a, TT 3 2012: 251.

36 Tamtéž. Doprovodem královny byli pověřeni Tô Trung Từ a Phạm Bốc 范布.

37 TT IV 29a, TT 3 2012: 252.

ní držel ochranou ruku a dělil se s ní o vlastní jídlo. Nakonec císař s císařovnou ze dvora utekli k Trần Tự Khánhovi a teprve poté byla první manželka císaře (z rodu Trần) prohlášena oficiální císařovnou.³⁸ Tím Lý Sám porušil dávná pravidla dynastie Lý, že císař musí poslouchat císařovnu matku. Avšak protože Lý Sám nebyl vůdčí typ, stal se jen loutkou v rukách svého švagra Trần Tự Khánh. Od roku 1216 jej navíc postihla duševní porucha. Považoval se za generála seslaného z nebes, do vlasů si vetknul praporek a celý den si hrál se štítem na generála. Jindy se opíjel do úpadu a v roce 1221 se zcela uzavřel v paláci a přestal komunikovat s okolím.³⁹

V té době se Thuận Trinh (Trần Thị Dung), která byla povýšena na císařovnu, narodila princezna Thuận Thiên. Všichni členové rodu Trần dostali vysoké funkce. Trần Tự Khánh obnovil útoky na poslední centra odporu kolem svých úhlavních nepřátel Nguyễn Nộn⁴⁰ a Đoàn Thượnga. Úplně se je nepodařilo zničit, ale již nebyli natolik silní, aby mohli pozice rodu Trần, v jehož rukách bylo i hlavní město, ohrožit. V roce 1223 zemřel Trần Tự Khánh a jeho místo převzal stejně schopný bratr Trần Thủ Độ (VSL 1980: 230).

V roce 1224 se Trần Thủ Độ rozhodl, že učiní konec císaři Lý Sámovi a na jeho místo dosadí nějakého nedospělého člena vlastního rodu. V roce 1225 uvedl do paláce svého synovce, syna svého nejstaršího bratra Trần Thừa (Trần Thừa) a oženil jej s Lý Sámovou druhou dcerou Chiêu Thánh (Lý Chiêu Hoàng 李昭皇, formálně vládla 1224–1225). Císaře Lý Sáma a jeho matku poslal do kláštera v hlavním městě. Po roce v obavách, že by se mohla část nobility zastat sesazeného císaře, donutil Lý Sáma psychologickým nátlakem k sebevraždě. Císařovna matka, která patrně ke konci života již žádnou politickou aktivitu nevykazovala, zemřela v roce 1230. Trần Thủ Độ si také vzal za manželku vdovu po Lý Sámovi.

Nguyễn Nộn mezitím dobyl území svého spojence Đoàn Thượnga, čímž posílil a začal dynastii ohrožovat. Trần Thủ Độ sice Nguyễn Nõnovi udělil vysokou hodnost a manželku z rodu Trần, aby jej hlídala, ale Nguyễn Nộn ji separoval. Na panství Nguyễn Nõna bylo patrně velké množství Čamů, potomků čamských zajatců s válek v letech 1044 a 1069, kteří byli usazeni v Bắc Ninh, a hlavní služebník Nguyễn Nõna byl čamský Phan Ma Lôi (*Essays into Vietnamese Pasts* 1995: 26).

38 TT IV 29ab, TT 3 2012: 253.

39 TT IV 30a, TT 3 2012: 253-254.

40 Nguyễn Nộn byl v roce 1213 císařovnou matkou poslán, aby svrhl Trần Tự Khánh, což se mu nepodařilo a byl uvězněn. Sám Trần Tự Khánh jej však z obdivu k jeho schopnostem omilostnil a učinil generálem svého vlastního vojska. V roce 1214 však přešel zpět na císařskou stranu a nadále vystupoval jako protivník rodu Trần a ochránce císařovny. V roce 1219 zemřel neporažen na těžkou nemoc a teprve tehdy jeho následníci vydali císařovnu matku rodu Trần. TT 3 2012: 391.